תלמוד בבלי · אחרונים · בן יהוידע · סדר קדשים

בן יהוידע על בכורות

רבי יוסף חיים מבגדאד

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בן יהוידע על בכורות

רבי יוסף חיים מבגדאד

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בן-יהוידע-על-בכורות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ד. 4
דף ד: 6
דף ה. 6
דף ה: 7
דף ז: 8
דף ח. 9
דף ח: 9
דף לא. 11
דף לא: 11
דף לו. 12
דף מד: 12
דף מה. 13
דף מה: 14
דף נ. 14
דף נה: 14
דף נז: 15
דף נח. 18

דף ד.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת נִקְרְאוּ כֹּהֲנִים 'לְוִיִּם', וְזֶה אֶחָד מֵהֶם: "**וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק**" (יחזקאל מד, טו). הנה חפשתי לראות היכן נקראו כהנים לוים ומצאתי פסוק בפרשת שופטים ובָאתִ֣ אֶל הַכֹּהֲנִ֗ים הַלְוִיִּם (דברים יז, ט) **ועוד** שם אֶת מִשְׁנֵ֣ה הַתּוֹרָ֣ה הַזֹּ֔את עַל סֵ֖פֶר מִלִּפְנֵ֣י הַכֹּהֲנִ֑ים הַלְוִיִּ֔ם (דברים יז, יח) **ועוד** שם לֹא֩ יִהְיֶ֨ה לַכֹּהֲנִ֜ים הַלְוִיִּ֗ם כָּל שֵׁ֙בֶט לֵוִ֤י חֵ֙לֶק֙ וְנַחֲלָ֔ה (דברים יח, א) **ועוד** בפרשת כי תצא כְּכֹ֣ל אֲשֶׁ֣ר יוֹר֣וּ אֶתְכֶ֗ם הַכֹּהֲנִ֛ים הַלְוִיִּ֖ם (דברים כד, ח) **ועוד** בספר יהושע סימן ג' וְהַכֹּהֲנִ֣ים הַלְוִיִּ֗ם נֹשְׂאִים֙ אֹתֹ֔ו (יהושע ג, ג) **ועוד** בסימן ח' נֶ֚גֶד הַכֹּהֲנִ֣ים הַלְוִיִּ֔ם (יהושע ח, לג) **ועוד** בירמיה סימן ל"ג וְלַכֹּהֲנִ֣ים הַלְוִיִּ֗ם לֹ֤א יִכָּרֵת֙ אִ֣ישׁ מִלְּפָנַ֔י (ירמיהו לג, יח) **ועוד** בדברי הימים א' הַכֹּהֲנִ֣ים הַלְוִיִּ֗ם וְהַנְּתִינִ֔ים (דברי הימים א' ט, ב) **ועוד** בדברי הימים ב' סימן כ"ג וַיָּשֶׂם֩ יְהוֹיָדָ֨ע פְּקֻדֹּ֜ת בֵּ֣ית יְהוָ֗ה בְּיַד֙ הַכֹּהֲנִ֣ים הַלְוִיִּ֔ם (דברי הימים ב' כג, יח) **ועוד** שם בסימן למ"ד וַיָּקֻ֙מוּ֙ הַכֹּהֲנִ֣ים הַלְוִיִּ֔ם וַיְבָרְכ֖וּ אֶת הָעָ֑ם (דברי הימים ב' ל, כז) הרי עשרה פסוקים ועם פסוק שמזכיר רבי יהושע בן לוי של ספר יחזקאל הרי אחד עשר ואולי ימצא עוד וכאן אמר שהם עשרים וארבעה, וקשה למצוא עשרים וארבעה אם נחפש ואפשר טעות הוא בגרסת הדפוס.

ברם הדבר יפלא דראיתי לרבינו **האר"י ז"ל** בשער הפסוקים ביחזקאל בפסוק בֶּן אָדָם עֲמֹד עַל רַגְלֶיךָ וַאֲדַבֵּר אִתָּךְ (יחזקאל ב, א) וזה לשונו גם בזה תבין מה שאמר לקמן 'וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק' כי הוא תימה כי לא מצינו בשום מקום שקרא אל הכהנים בשם לוים אלא יחזקאל ואי אפשר לומר שהכהנים וגם הלוים יכנסו לעבוד במקדש לפי שאין הלוים בני צדוק כלל ואיך קראם 'בְּנֵי צָדוֹק'? ועוד אין עבודה אלא בכהנים ולא בלוים!

אבל הענין מבואר במה שאמרנו כי בתחלה היתה העבודה בבכורות כי להם משפט הכהונה וכשחטאו נתנה לבני אהרן הכהנים והנה קין הוא הבכור ואלו זכה היו לו ג' עטרות הנזכר והאחת מהן היא הכהונה כמו שאמר הכתוב 'הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת' (בראשית ד, ז) כמו שאמר הכתוב וַיִּשָּׂא אַהֲרֹן אֶת יָדָיו אֶל הָעָם וַיְבָרְכֵם (ויקרא ט, כב) וכיון שחטא קין אבד בכורתו וכהונתו ונתנה להבל אחיו וכמו שהודעתיך כי אהרן הוא משורש הבל.

והנה קין הוא גבורות והבל חסדים ומן הראוי היה שהגבורות שהם קין הבכור הם מעולות מן החסדים, ועל כן הלוים שהם מן הגבורות של קין היה ראוי שהם יהיו כהנים ולהם כתר הכהונה והכהנים שהם משרש הבל יהיו לוים אלא שבחטאו של קין נהפך הענין על דרך מה שנודע במשה ואהרן כמו שאמרו חכמינו ז"ל בפסוק הֲלֹא אַהֲרֹן אָחִיךָ

הַלֵּוִי (שמות ד, יד).

ולכן לעתיד לבוא שהנשמות שהם משרש קין נטהרו מן הקליפות ונתתקנו יחזור קין ויטול בכורתו הראויה לו, ומה שעתה היו הכהנים עובדים יהיו אז הלוים עובדים בכהונה באופן שהכהנים יחזרו להיות לוים והלוים יהיו כהנים וזהו שנאמר 'וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק' פירוש כי הכהנים אשר ישמשו בכהונה לעתיד יהיו מאותם שעתה היו לוים ואלו הלוים שעתה יהיו כהנים בני צדוק דאז יתקיים קרא דכתיב 'הֲלוֹא אִם תֵּיטִיב שְׂאֵת'.

ואמנם היות נבואה זו על ידי יחזקאל הנביא ע"ה לפי ששום נביא לא נתנבא בענין העבודה שלעתיד לבוא אלא הוא, לפי שהוא משרש קין שתיקן פגמו לגמרי וזכה להיות כהן לכן נתנבא על כל שאר שורש קין שהם יהיו כהנים לעתיד לבוא **עד כאן לשונו** עיין שם.

ולכאורה הדבר יפלא איך אמר רבינו זלה"ה לא מצינו בשום מקום שקרא אל הכהנים בשם לוים אלא יחזקאל, והלא הכא קאמר רבי יהושע בן לוי בעשרים וארבעה מקומות נקראו הכהנים לוים ואנא עבדא הבאתי עשרה הפסוקים כנזכר לעיל.

ונראה לי בס"ד אף על גב דאיתא בכמה פסוקים הכהנים הלוים יש לפרש כונת הכתוב שאומר הכהנים והלוים דבשניהם מדבר ואין כונתו לקרות הכהנים בשם לוים ויש כיוצא בזה במקראות כמו אברהם יצחק ויעקב דחסר וא"ו ביצחק וכאלו אמר אברהם ויצחק וכן כאן רצונו לומר הכהנים והלוים ועל שניהם מדבר אך פסוק של יחזקאל דאמר 'וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק' אי אפשר לפרש דמדבר על שניהם דרצונו לומר והכהנים והלוים דהא קאמר 'בְּנֵי צָדוֹק' ואין הלוים בני צדוק לכן מוכרח לפרש דקרי לכהנים בשם לוים.

ודבר זה הוא מפורש יוצא בלשון רבינו שכתב וזה לשונו ואי אפשר לפרש ולומר שהכהנים וגם הלוים יכנסו לעבוד במקדש לפי שאין הלוים בני צדוק כלל ואיך קראם 'בְּנֵי צָדוֹק' ועוד כי אין עבודה אלא בכהנים ולא בלוים עד כאן הרי מפורש כונת רבינו האר"י ז"ל שאמר לא מצינו בשום מקום שקרא אל הכהנים בשם לוים אלא יחזקאל היינו כי בכל מקום יש לפרש כונת הכתוב לומר הכהנים והלוים אף על גב דלא כתב וא"ו וכמו דאמר אברהם יצחק וישראל, אך כאן אי אפשר לפרש רצונו לומר 'הכהנים והלוים' והרואה יראה במקראות שזכרתי דאיכא מקום שאתה מוכרח לפרשו הכהנים הלוים בוא"ו והוא פסוק נחמיה סימן יו"ד וּשְׁאָר הָעָם הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם הַשּׁוֹעֲרִים הַמְשֹׁרְרִים (נחמיה י, כט) וכאן מוכרח לפרש הכהנים והלוים בוא"ו דהכהנים אסור להם להיות שועים ומשוררים ולכן מוכרח לפרש והלוים השועים המשוררים.

מיהו הא קשיא מה שאמר בירמיה סימן ל"ג וְלַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם לֹא יִכָּרֵת אִישׁ מִלְּפָנַי מַעֲלֶה עוֹלָה וּמַקְטִיר מִנְחָה (ירמיה לג, יח) וכאן אי אפשר לפרש והלוים דהא לוי שעבד עבודה חייב מיתה כדאיתא בערכין (ערכין יא:) לֹא יָמֻתוּ גַּם הֵם גַּם אַתֶּם (במדבר יח, ג) אתם בשלהם והם בשלכם במיתה, ואם כן בעל כרחו צריך לפרש דמשתעי בכהנים בלבד וקרי להו לוים, ואם כן איך אמר רבינו ז"ל לא מצינו בשום מקום שקרא אל הכהנים בשם לוים אלא יחזקאל, והא איכא האי קרא דמוכרח אתה לפרשו שקרא את הכהנים בשם לוים? ויש ליישב דהאי קרא דיחזקאל מפורש יותר משום דקאמר 'בְּנֵי צָדוֹק' אבל אותו פסוק דירמיה סימן ל"ג הוא מדיוקא דהלכתא דקיימא לן שאסור ללוי לעבוד עבודה והכי קאמר רבינו ז"ל לא מצינו בשם מקום שקרא אל הכהנים בשם לוים להדיה בפירוש אלא יחזקאל הנביא ע"ה.

דף ד:

בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת קָדְשׁוּ בְּכוֹרוֹת לְיִשְׂרָאֵל: בְּמִצְרַיִם, וּבַמִּדְבָּר, וּבִכְנִיסָתָן יִשְׂרָאֵל לָאָרֶץ. נראה לי בס"ד טעם לשלשה מקומות כי הקדושה שורשה באות יו"ד דשמא קדישא שנחלקת לשלשה יודין כנזכר בזוהר (ויקרא דף יא) וזה לשונו ועל דא מאן דבעי למכתב שמא קדישא יו"ד בקדמיתא קוצא חד לעילא וקוצא חד באמצעיתא וקוצא חד לתתא וכו' עיין שם ולכן ברכת כהנים לישראל בשלשה פסוקים שמתחילין בשלשה יודין (במדבר ו, כג-כז) וזכו לשלשה שמות 'ישראל יעקב ישורון' שמתחילין בשלשה יודי"ן ולכך בשלשה מקומות קדשו בכורות לישראל.

דף ה.

נָטַל מָחֵצָה וְנָתַן מָחֵצָה, וּמָחֵצָה שָׁלֵם לֹא הֶחֱזִיר. קשא הוה ליה למימר נטל מחצה ומחצה שלם לא החזיר? ונראה לי בס"ד שבא לקנתר ולומר בעל כרחו צריך לומר כדי שלא יערימו שנראין נותנין ואין נותנין וגם כדי שלא יטריחו למצוא חצאי שקל היה עושה כן שעשה לעצמו שש מאות אלף חצאי שקל ואמר שכולם יביאו שקל שלם שהוא המצוי והוא יקבל מכל אחד שקל שלם ויתן לו חצי שקל ובכהאי גונא לא יוכלו להערים ולגנוב כי נותן שקל שלם ולוקח חצי שקל ואם לא יקבל ממנו משה רבינו ע"ה שקל שלם לא יתן לו חצי שקל. ועל פי הצעה זו שעשה מדעתו אמר נתן לכל אחד חצי שקל ונטל מחצה כי נטל שקל שלם שאין בו לבעליו אלא מחצה כי זוזי כמאן דפליגי דמו ועל כן מקשי דמחצה שלם לא החזיר לבעלי המלאכה.

דף ה:

שֶׁאֵין לְךָ כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ תִּשְׁעִים חֲמוֹרִים לוּבִים, טְעוּנִים מִכַּסְפָּא וְדַהֲבָא שֶׁל מִצְרַיִם. נראה לי בס"ד טעם למספר צ' שהוא מספר מ"ן [90] והיינו ניצוצי קדושה שבררו ממצרים נקראים בשם מ"ן ובזה פירש עטרת ראשי אדוני מור אבי זלה"ה בשם 'אפיקומן' שהוא 'אפיקי מ"ן' הברורים שנעשים על ידי המצות של זאת הלילה ודחפ"ח [וְדִבְרֵי פִּי חָכָם חֵן].

ועוד נראה לי בס"ד טעם למספר צ' כמנין מים [90] אשר חשבו המצריים שיכולים לאבדם במים וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה יא.) עַל פְּסוּק הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ (שמות א, י) ונרמז זה בשם 'מצרים' שהוא אותיות 'צר מים'.

ברם הא קשיא דישראל שיצאו ממצרים כתיב בהו שש אלף רגלי ואם כל אחד היה לו צ' חמורים לובים, מהיכן הביאו כל כך חמורים שעולים למספר גדול ועצום מאד שאין הדעת סובלו? ואם נפרש הכונה על כל בעל הבית ובעל הבית דוקא ולא קאי אקרקפתא דגברי, גם כן הוא דבר גוזמא! ואם נפרש לשון גוזמא דדברו חכמים בלשון גוזמא למה נקיט מספר תשעים? ונראה לי בס"ד הכונה לקח רכוש ששוה ערכו משוי צ' חמורים לובים טעונים מכספא ודהבא. אי נמי דקאי על הגדולים והשרים שהם ראשי המשפחות.

ואמר '**כַּסְפָּא וְדַהֲבָא**' הרכוש מכנים אותו בשם כסף וזהב כמו שנאמר וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב (תהלים קה, לז) כמו שקורין כל הסעודה כולה על שם הלחם כמו שנאמר עֲבַד לְחֶם רַב (דניאל ה, א) וכן מַדּוּעַ לֹא בָא בֶן יִשַׁי אֶל הַלֶּחֶם (שמואל א' כ, כז) וכן כאן כל רכוש הממון נקרא בשם כסף וזהב.

וְעוֹד שְׁאַלְתִּיו: מַה לְּשׁוֹן 'רְפִידִים'? (**שמות יז, א**). קשא מה שאלה זו? אם כן ישאל על שמות כל מקומות כל מ"ב מסעות וכל שמות עיירות האמורים בספר יהושע! ועוד קשה מה השיב לו 'רְפִידִים שְׁמָהּ' וכי אינו יודע ששמה רפידים? ורק הוא שואל טעם למה נקראת כך.

ונראה לי בס"ד כי על הרוב כל עיר נקרא שמה בלשון יחיד והגם שיש נקראו בלשון רבים אית בהו טעמא וכמו הך דכתוב וְיַעֲקֹב נָסַע סֻכֹּתָה וּלְמִקְנֵהוּ עָשָׂה סֻכֹּת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סֻכּוֹת (בראשית לג, יז) והיינו דתחלה היה שמה סוכתה לשון יחיד אך בעבור דלמקנהו עשה שם סוכות קראה סֻכּוֹת לשון רבים לכן שאל **מַה לְּשׁוֹן 'רְפִידִים'** פירוש למה נקראת רפידים בלשון רבים, אם מתחלה היתה נקראת כך בשביל איזה טעם או אם מתחלה היתה נקראת רפידה או רפיד לשון יחיד ואחר כך בעבור סיבה נקראת רפידים לשון רבים וכמו ענין שאמרנו בשם סוכתה וסוכות? והשיב לו רבי אליעזר רפידים

שמה מעיקרא ומתחילתה שנקראת בלשון רבים ורבי יהושע סבירא ליה לא היה שמה מעיקרא רפידים ורק אחר שבאו ישראל שם בזמן שרפו ידיהם מן התורה קראתה התורה רפידים שהוא אותיות 'רפים יד' שרפו מן התורה המתייחסת ליד כמו שאמרו (סוטה ז:) יָדָיו רָב לוֹ (דברים לג, ז) במלחמתה של תורה וכן דרשו על 'יָדֶךָ לֹא אֻסָּרוֹת' (שמואל ב' ג, לד) בתורה.

או יובן בס"ד הוא שמע שנקראת בשם רפידים בעת שחנו בה ישראל ושאל **מַה לְּשׁוֹן 'רְפִידִים'** אם הוא לשון פירוד שנקראת כן בעבור שהיה בישראל פירוד הלבבות או הוא לשון רפוי שרפו ידיהם מן התורה או מן איזה מצוה? והשיב לו כך היה שמה מעיקרא ואין זה נוגע לישראל, ורבי יהושע אמר ששם זה נוגע לישראל והוא לשון רפוי שרפו עצמן מדברי תורה ולכן נקראת רפידים שהם אותיות 'רף ידים' כי עסק התורה ומלחמתה יתייחס לידים כאמור ועל זה מביא שפיר הכתוב לֹא הִפְנוּ אָבוֹת אֶל בָּנִים מֵרִפְיוֹן יָדָיִם (ירמיה מז, ג) דהיינו בעבור ביטול תורה ורפיונה כמו שאמר השם יתברך עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ? עַל עָזְבָם אֶת תּוֹרָתִי (ירמיה ט, יב).

מַה לְּשׁוֹן 'שִׁטִּים'? (**במדבר כה, א**). פירוש אם הוא כך שמה מעיקרא או שנקראת כן אחר שבאו ישראל בתוכה? ורבי אליעזר אמר כך שמה מעיקרא ורבי יהושע אומר לא היה שמה כך אלא אחר שבאו ישראל בתוכה וחטאו נקראת שיטים על שם מעשיהם.

עֲרֵמוֹת פָּגְעוּ בָהֶן. פירוש רש"י ז"ל דוחק ונראה לי בס"ד דגם רבי אליעזר דריש דרשה דרבי יהושע שאמר 'וַתִּקָּרֵאן' (במדבר כה, ב) לשון קרי שנעשו בעלי קריין כשפגעו בהם אך בא לפרש טעמא להאי מלתא דאיך יצוייר שיראו קרי בפגעם באשה? ולכך אמר **עֲרֵמוֹת פָּגְעוּ בָהֶם** ולכך נתגברה תאותם עד שראו קרי.

ונראה שהם נתכוונו לפגוע בהם ערומות כדי שיטמאום בקרי כי בעלי הטומאה יש להם סגולה לעשות התקשרות וחיבור לאדם עמהם על ידי הוצאת שכבת זרע לבטלה כאשר אומרים העולם על בעלי החברה שקורין פרמסו"ן שמטמאים הנכנס עמהם בתחלה בטומאת זרע לבטלה שמוציא בידים ועל ידי כך עושין בנין התחברות שלהם.

דף ז:

דְּג טָהוֹר מֵטִיל בֵּיצִים. נראה לי בס"ד 'בֵּיצָה בֵּיצָה' [214] עולה מספר טָהוֹר [214] פירוש אם תראהו מטיל ביצה ביצה תטהר אותו כי הוא דג טהור.

דף ח.

אַמְרֵי בְּמַעֲרָבָא: **הוֹאִיל וְדִבְּרָה עִמָּהֶם שְׁכִינָה**. נראה לי בס"ד אף על גב דמה שנאמר וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקִים אֶל הַנָּחָשׁ (בראשית ג, יד) לאו עם נחש התחתון דבר אלא עם מזלו למעלה וכן וַיֹּאמֶר ה' לַדָּג (יונה ב, יא) לאו עם דג התחתון דבר אלא עם מזלו למעלה עם כל זה כיון דבתורה נכתב הדיבור על שם התחתון נתכבדו שניהם ביתרון זה שיהיה להם דמיון עם האדם בתשמישם על דרך שאמרו רבותינו ז"ל שאומרים 'וגם חרבונה זכור לטוב' מפני דאליהו זכור לטוב נדמה כדמות חרבונא ודבר.

תָּנָא: **גָּמָל, אַחוֹר כְּנֶגֶד אָחוֹר**. הנה פה עירינו בג'דאד יע"א וסביבותיה בכל ארצות הערב מצויים גמלים הרבה ושאלתי ואמרו שהם משמשין כשאר בהמות פנים כנגד אחור ואולי הטבע נשתנה בזה כמו שנשתנה בדברים אחרים כמו שפירשו רבותינו ז"ל וְרִאִיתָ עַל הָאֲבָנָיִם (שמות א, טז) שהנקבה פניה למעלה והזכר למטה ודבר זה נשתנה בזמנים אלו כידוע ובמדרש רבא בראשית פרשה ך' איתא גם כלב משמש אחור כנגד אחור ובודאי נשתנה הטבע גם בזה ועיין במאסף שנה שניה סימן קט"ו מה שכתבתי אנא עבדא שם עיין שם.

דף ח:

אָזַל, אַשְׁכַּח דְּרִבְּנָאֵי מְגַוְּאֵי וְדָרְבָּנָאֵי מִבָּרָאֵי. פירוש היה לחצר שלהם בית שער זה לפנים מזה והיו יושבים שומרים בבית שער הפנימי להרוג את היוצא מבפנים בלא רשות והיו יושבים שומרים בבית שער החיצון להרוג את הנכנס מבחוץ בלא רשות והיו פורסים אפר על האסקופה החיצונה כדי שיהא בה סימן מדריסת רגל הן מן הנכנס הן מן היוצא ואלו היה להם חק זה רק ביום שיושבים בעליית הועד שלהם שלא יוכל ליכנס זר אצלם וגם לא יוכל אחד מהם לצאת חוץ וכל יום אחר שישבו בעליית הועד פורשים אפר חדש על האסקופה כדי שיהיה שיהיה בה סימן הנזכר וזו עליית הועד שלהם יוצאה על רשות הרבים ויש בה חלונות פתוחים לרשות הרבים אשר מהם נראית האסקופה שפרוש עליה האפר.

מה עשה רבי יהושע? דרס בסנדלו על האפר שבאסקופה כאלו הוא נכנס וחזר והפך סנדלו ודרס בו על האפר כאלו הוא יצא ובעת שדרס לא ראוהו היושבים כי הדלת לא היה פתוח להדיה והיה חוצץ כנגד ראיית עיניהם ועשה כן והלך לו ועמד מרחוק ברשות הרבים לראות מה יעשו לאורבים, והנה אלו היושבים בעלייה שרואין כל שעה האסקופה ראו מן החלונות על האפר שבאסקופה סימן של יציאה וסימן של כניסה

לכן ירדו והרגו את האורבים כולם היושבים בחיצון והיושבים בפנימי ובדעתם להביא אורבים אחרים במקומם ומה דביני וביני נשאר הפתח בלא שומרים ובא רבי יהושע בן חנניה ונכנס אין מונע.

אָמַר לְהוּ: חַכְּימַיָּא דִּיהוּדָאֵי אֲנָא, וְאַתָּאי לְמִיגְמַר חָכְמָה מִינַיְכוּ. הא דהגיד להם שהוא יהודי אמר כן בחכמה כי רצונו לומר להם שאם נצחם יאכלו עמו בספינה ואם לא היה מודיעם שהוא יהודי היו חוששין שמא כישוף עושה להם באכילה אך כיון שאמר לו שהוא יהודי האמינו כי ביהודים אינו מצוי כישוף, והגיד להם שהוא חכם של היהודים כדי שיכבדו אותו וישאלו ממנו תחלה דאז ידע ערכם ועניינם וגם הוא יעשה להם שאלות כפי ערכם, והשיבו לו מאחר שאתה זקן ואתה חכם היהודים הנה אצלכם הזקנים הם יותר משובחים על כן אנן ניבעי מינך מילתא.

הַאי גַּבְרָא דְּאָזִיל בָּעֵי אִיתְּתָא. הנה בכל שאלות ותשובות אלו שהיו ביניהם מתחלה ועד סוף פרשתי בס"ד בהם בדרשותי ולא כתבתים פה כדי להקל בהוצאת הדפוס ואי"ה נדפיסם במקום אחר בעזה"י.

אִית בֵּיהּ תְּלַת צִילְמִין חַד מָטֵי יָדֵיהּ אֲרִישָׁא וכו'. נראה לי ואלו המראות שראו שם הם תולדות השטן שכך נדמה להם למראה עינים דוקא חד מנח ידיה ארישיה רמז לכוחו של שטן המקטרג על חסרון המחשבה שבראש וחד מטי ידיה אלביה רמז לכוחו של שטן המקטרג על חסרון הכונה שבלב ובתרא דכולהו מחוי בידיה לאחוריה רמז לכוחו של שטן המקטרג על קלקול המעשים שהולכים בהם לאחור ולא לפנים.

אי נמי חד מנח ידיה ארישיה רמז לקטרוג של שטן שמקטרג על הגאוה שיתגאה במצות וחד אלביה רמז על קטרוג שמקטרג שעושים המצות בכונה זרה לשם פניה אחרת וחד לאחוריה רמז לקטרוג בעשיית המצות שהם מצוה הבאה בעבירה דמשתתף בה השטן הוא הקליפה שהיא באחורי הקדושה.

ועוד נראה לי בס"ד אותם מים בלועים רמז ודוגמה למדור הקליפות שעליהם אמר דוד המלך ע"ה אַל תִּשְׁטְפֵנִי שִׁבֹּלֶת מַיִם וְאַל תִּבְלָעֵנִי מְצוּלָה וְאַל תֶּאְטַר עָלַי בְּאֵר פִּיהָ (תהלים סט, טז) ונראה שם דמיון שלשה צלמים שהם כנגד נחש וס"מ ושטן וראה **חד מטי ידיה ארישא** זה נחש שכוחו באות נו"ן שבראש שמו ולעתיד ינטל ממנו כנודע וישאר חש כמו שאמרו המקובלים ז"ל וזה הטעם דנחש התחתון ארס שלו בראשו ועתה מנח ידיה רצונו לומר כוחו לרישיה הוא אות נו"ן הנזכר.

וחד מטי ידיה אליביה זה כנגד סמאל דעתה הקדושה שבו היא באות א' שהוא באמצע שמו ולעתיד ינטל ממנו אות א' וישאר סמל שהם רע גמור ולא יתקיים הרע לבדו ויתבטל

מאליו ולכן עליו רמוז בפרשת ואתחנן פֶּן תַּשְׁחִתוּן וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל סָמֶל תַּבְנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה (דברים ד, טז) ולכן מנשה שעשה הצלם בהיכל דוגמת ס"מ קראו הכתוב ביחזקאל סימן ח' בשם סמל דכתיב אֲשֶׁר שָׁם מוֹשַׁב סֵמֶל הַקִּנְאָה הַמַּקְנֶה (יחזקאל ח, ג) וכן בדברי הימים ב' סימן ל"ג כתיב וַיָּשֶׂם אֶת פֶּסֶל הַסֶּמֶל אֲשֶׁר עָשָׂה בְּבֵית הָאֱלֹקִים (דברי הימים ב' לג, ז) ולכן זה הצלם היה מנח ידיה אלביה רמז לאות א' שעומד באמצע שמו כי עתה כוחו וחיותו ממנו ולעתיד יסתלק זה הכח ממנו.

ובתרא דכלהו צלם השלישי **מחוי בידיה לאחוריה** זה כנגד השטן שכוחו באות נו"ן שהוא בסוף שמו ולעתיד ינטל ממנו וישאר בו ט"ש. גם עוד אמר 'מחוי בידי לאחוריה' לרמוז על מקום יניקת הסטרא אחרא שהיא מן האחור לכן מזון הקליפות צואה וכמו שאמר רבינו האר"י ז"ל על קליפת 'בית פעור' וכנזכר בספר עץ חיים.

דף לא.

יָזִיל לֵיהּ לַחֲשִׁיבוּתֵיהּ, יָזִיל לֵיהּ לְקַדְמוּתֵיהּ. נראה הכונה כיון דהוא אזל בתר חשיבות של שררה של גביית המס אז חכמתו מסתלקת ויזיל לקדמותיה בזמן שעדיין לא למד תורה וחכמה ולמה נלך אצלו ללמוד ממנו מאחר דאין בידו כלום כי אבד ודאי השגת החכמה שהיה לו.

ובדרך רמז יש לומר יזיל לקדמותיה כי קודם אותיות 'הונא' יש אותיות 'הדם' כי קודם א' לא יש אות ואותיות הדם רמז למעות שלוקח מישראל בשביל המס דחשיב כאלו נוטל נפשם וכמו שאמרו על פסוק כִּי הַדָּם הוּא הַנָּפֶשׁ (דברים יב, כג) וכן אמרו עתה יזיל לקדמותיה הוא הדם של המס שלוקח מישראל הרמוז קודם שמו.

דף לא:

מַאן עָקַץ לִיעַקְצֵיהּ עַקְרֶבָּא. פירש רש"י שמתא. הטעם דכינה אותה בשם עקרב, נראה בס"ד דאיתא בזוהר הקדוש מאי עקרב עקר ביתא דשכינתא כן הכא כיון שלא אמרה בשמו עקר שמו של רב ששת בהלכה זו מן ביתא הוא בית המדרש דאין מזכירים אותה על שמו.

כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁאוֹמְרִים דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, שִׂפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר. נראה הטעם כי אותו הבל של דברי תורה שאומר החכם משמו בית המדרש הולך ונעשה רוח חיים לשכון על עצמותיו בקבר ונעשה בו חיות לפי שעה ומאחר דהשפתים הם הראשונים בפה והם מבחוץ אז חונה זה הבל הנעשה רוח חיים על השפתים ונותן בהם

חיות להיות דובבות וגם עוד זוכה השפתים לזה כי שְׂפָה [385] גימטריא שְׁכִינָה [385] וזה הלימוד היה לִשְׁמָהּ - לְשֵׁם הֵ"א, שהוא סוד שכינה.

דף לו.

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: לָאו. קשא איך הכחיש רבי יהושע, ומי הכריחו להכחיש חס ושלום? ונראה לי בס"ד דידוע מה שכתב הרב פתח עינים בברכות (ברכות כז:) בהך עובדא דשאל (רשב"י) על תפלת ערבית דקאמר התם 'עמד השואל ושאל' דדרכם היה שאין בעל השאלה שואל מן החכמים בית המדרש אלא יש אחד ממונה על דבר זה שהוא ישאל כל השאלות אשר יגידו לו השואלין.

ולכן כאן רבי יהושע לא ראה את רבי צדוק שואל בית המדרש ולא ידע ששאלה זו היא של רבי צדוק, אך קודם זה כששאל רבי צדוק מן רבי יהושע ואמר לו דיש לחלק בין חבר לעם הארץ לאו על כל חבר הורה כן אלא רק הורה על רבי צדוק שהיה מוחזק ומפורסם בצדקות וחסידות ואין לו חמוד ממון והוא אשר התענה ארבעים שנה על ירושלים ובודאי דיש לחלק בין דידיה לבין שאר חבירים בסתם, וכיון דשאל השואל על חבר בסתם אמר לו רבי יהושע לאו דודאי כך הוא הדין אבל רבי צדוק שאני ושאני, והנה רבן גמליאל היה מכיר בדבר זה שלא המתין עד שישיב לו רבי יהושע תשובה על שאלתו למה אמר 'הֵן' אלא תכף ומיד אמר לו 'עֲמֹד עַל רַגְלֶיךָ' שעשה לו בזיון אז אמר רבי יהושע אם אומר לו אני לא אמרתי 'הֵן' אלא לרבי צדוק דיש לחלק בין חבר מוחזק ומפורסם לבין חבר בסתם אז היה בוש רבן גמליאל מן הבזיון שעשה לו לרבי יהושע, על כן אמר מוטב שאשתוק ואעשה עצמי כאלו הכחשתי ובדין עשה לי רבן גמליאל כזאת כדי שלא יבוש רבן גמליאל ראה כמה היה חסיד רבי יהושע זי"ע.

דף מד:

אָמַר לוֹ: אִיתְּיֵב לָךְ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּזֵי, וְזִיל הַדַּר עוּבְדָא לְמָארֵיהּ. נראה לי בס"ד בדרך בדיחות דבר עמו כי שיעור הבושה לאדם המבייש לאחרים הוא ת' זוזי כדאיתא בבבא קמא (דף צ.) סטרו לאחר ידו נותן לו ת' זוז וכן תלש בשערו רקק והגיע בו רוקו והעביר טליתו ממנו וכן פרע ראש האשה בשוק בכולן נותן ת' זוז עיין שם.

וכאן אמר לו אביו **זִיל הַדַּר עוּבְדָא לְמָארֵיהּ** רצונו לומר תדרוש בציבור לומר טעות היה בידו מה שעשה בפריסת גלימא ובשביל בושה שאתה בוש בדבריך אלו שאתה אומר 'טעיתי בדין' אתן לך ת' זוז שהוא שיעור תשלומין להמתבייש.

אי נמי **הֲדַר עוּבְדָא לְמָארֵיהּ** שתעשה מעשה להפך בפנים אחרת כאשר יזדמן לך דבר ותשתין בלי פריסת גלימא ובעבור בושה שאתה בוש מדבר זה אתן לך ת' זוזי ובדרך בדיחות דבר עמו במנין ת' זוז.

לֹא יִהְיֶה בְּךָ עָקָר, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בֵּיתְךָ עָקוּר מִן הַתַּלְמִידִים. נראה לי בס"ד אם יראו התלמידים שרבם נוהג בצניעות שלא ישתין בפני רבים לא יבואו ללמוד אצלו דחוששים שמא יזדמן להם כך ולא יהיו יכולים להשתין בדרך צנוע ונעקרים אבל אם רואין את רבם אינו מדקדק בכך ומשתין בפני רבים אין חוששין ובאים אצלו ללמוד בישיבה שלו דאם אחד מהם נזדמן לו כך ישתין ולא קפיד.

ומה שאמר 'שֶׁלֹּא תִּהְיֶה תְּפִלָּתְךָ עֲקָרָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם' פירש רש"י ז"ל כשתתפלל על בניך וקשא למה מפרש בתפלה של בנים, לימא כל תפלה בסתם? ונראה לי בס"ד משום דבהכי הוה ליה מדה כנגד מדה דאם הוא אינו מקפיד על עצמו שלא יהיה עקר נמצא מתנת הבנים אינה חשובה אצלו ולכן אם יתפלל שיתן לו הקדוש ברוך הוא בנים לא תשמע תפלתו, וכן אם יש לו בנים ומתפלל עליהם גם כן לא תשמע תפילתו כיון דאין הבנים חשובים בעיניו דהראיה אינו חושש לעקרות שבה יעדרון הבנים מה שאין כן אם קפיד שלא יהיה עקר דחשיבה מתנת הבנים בעיניו אז תקובל תפלתו בעד הבנים.

דף מה.

מַעֲשֶׂה בְּתַלְמִידָיו שֶׁל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁשָּׁלְקוּ זוֹנָה אַחַת שְׁנֵתְחַיְּבָה שְׂרֵפָה לַמֶּלֶךְ. נראה גזרת מלך היתה שגזר עליהם שהם ישלקו את הזונה ולכך לפי דרכם רצו ללמוד דבר לענין הלכה שמנו את האברים שלה.

אָמַר לָהֶם: שֶׁמָּא בְּאִשָּׁה בְּדַקְתֶּם. קשא מה הלשון אומרת 'שֶׁמָּא' הלא הם אמרו לו בבירור באשה בדקנו? ונראה לי בס"ד כי ב' צירים וב' דלתות אלו אין נמצאים אלא באשה דעלמא הראויה להריון אבל באשה איילונית איכא איילונית שאין לה ב' צירים וב' דלתות ולכן אמר לו בלשון שאלה **שֶׁמָּא בְּאִשָּׁה** דעלמא **בְּדַקְתֶּם** שיש לה ב' צירים וב' דלתות דאם יש אדם שומע דבריו אלו והוא ראה אשה איילונית שאין לה ב' צירים וב' דלתות לא יקשה על דבריו כי הוא אינו אומר כל אשה שבעולם יש לה.

ונראה לי בס"ד בזה רמז הכתוב **בָּנַיִךְ מֵרָחוֹק יָבֹאוּ וּבְנֹתַיִךְ 'עַל צַד'** תֵּאָמַנָה (ישעיה ס, ד) אותיות מרחוק הם 'קו רמ"ח' בשרם שהבנים כולם שלמים ברמ"ח אברים ולא יהיה בהם חסר אבר ובנתיך לא יהיו חסרים צירים ודלתות וזהו '**עַל צַד**' ראשי תיבות **צ**ירים **ד**לתות תאמנה.

דף מה:

כְּמוֹתְךָ יִתְמָעֲטוּ מַמְזֵרֵי וּנְתִינֵי מִיִּשְׂרָאֵל. נראה קללה זו של רבוי אצבעות יאותה לממזרים כי אבר התשמיש מכונה בשם **אֶצְבַּע** וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים קיב:) אין כל האצבעות שוות, וזו הזונה שהולידה ממזר מלבד אצבע בעלה קבלה עוד אצבעות של אחרים לכן בדין הוא שיהיה בממזר אצבעות יתירות.

אי נמי התשמיש מכונה בשם **אֲכִילָה** דכתיב אָכְלָה וּמָחֲתָה פִּיהָ וְאָמְרָה לֹא פָעַלְתִּי אָוֶן (משלי ל, כ) והאכילה היא באצבעות דלכן אין מקנחין בימין בשביל שאוכל בה וכנזכר בברכות (ברכות סב.) לכן בדין הוא שיהיה בממזר מום באצבעות שלו שהוא נוצר מן אכילה פסולה שהיא נעשית באצבעות.

מִנַּיִן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁתַּבֵּחַ בְּבַעֲלֵי קוֹמָה, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲשֶׁר כְּגֹבַהּ אֲרָזִים גָּבְהוֹ" (עמוס ב, ט). קשא אמאי לא יליף מפסוק דשמואל גבי שאול דכתיב וַיִּתְיַצֵּב בְּתוֹךְ הָעָם וַיִּגְבַּהּ מִכָּל הָעָם מִשִּׁכְמוֹ וָמָעְלָה וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל כָּל הָעָם הַרְאִיתֶם אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ ה' כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּכָל הָעָם (שמואל א' י, כג) נמצא משתבח קודשא בריך הוא בבעלי קומה. ונראה לי בס"ד דהתם לא היה ארוך יותר מדאי ואין הכי נמי שיעור זה שהוא שיעור קומה וחצי על שאר אדם נאה הוא ושבח הוא לו אך ארוך יותר מדאי שיעור ב' ושלש קומות גרע לכך הביא פסוק של 'גֹּבַהּ אֲרָזִים' שהוא שיעור גדול.

מיהו קשא איך מוכח מהכא דמשתבח בקומתם, ודילמא בגנותייהו משתעי לומר שהם משונים בגובהן ומבהלים לבני אדם הרואין אותם? ונראה לי דמסיים 'וְחָסֹן הוּא כָּאֲלוֹנִים' ובזה בודאי בשבח משתעי ואם כן גם רישא דקרא בשבח משתעי.

דף נ.

כָּל כֶּסֶף הָאָמוּר בַּתּוֹרָה סְתָם, 'סְלָעִין'. דִּנְבִיאִים, 'לִיטְרִין'. דִּכְתוּבִים, 'קַנְתִּירִין'.. נמצא הם דוגמת אותיות כסף שהם הולכים ונוספים ולזה אמר אִם תְּבַקְשֶׁנָּה כַּכֶּסֶף (משלי ב, ד) וזה סימן לתלמידי חכמים העוסקים בתורה כל זמן שמזקינין דעתן מתוספת עליהם (משנה קנים ג, ו).

דף נה:

הוּא פְּרָת דְּמַעֲיקָרָא (**בראשית ב, יד**). נמצא הראש היוצא מן הגן הוא ומן פרת זה נפרדים ג' נהרות ועם חלק פרת עצמו נעשו ארבעה. וכן הוא אצל יוסף הצדיק ע"ה שהוא דוגמת נהר פרת כי ידוע מה שאמר רבינו האר"י ז"ל יעקב אבינו ע"ה תפארת ויוסף הצדיק

ע"ה יסוד שבתפארת וגוף וברית חשבינן חד נמצא יוסף הצדיק ע"ה הוא חלק מן יעקב אבינו ע"ה ממש, לכן כל השבטים שיצאו מיעקב אבינו ע"ה חשיבי כיצאו מיוסף הצדיק ע"ה דכתיב גָּאַלְתָּ בִזְרוֹעַ עַמֶּךָ בְּנֵי יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֶלָה (תהלים עז, טז) וכן הוא אומר חֹן תְּחֹן שְׁאֵרִית יוֹסֵף (עמוס ה, טו) נמצא יוסף הוא דוגמת פרת שיצאו ממנו שלשה נהרות, כן הוא חשוב שיצאו ממנו שלשה חלוקות של שבטים שהם בני לאה ובני בלהה ובני זלפה ועם מנשה ואפרים שהם מגופו ממש נעשו ד' חלקים של שבטים כמו פרת שיצאו ממנו שלשה ועם חלק שלו נעשו ארבעה נהרות ובזה יובן ברכה שברכו אביו בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עָלֵי עָיִן (בראשית מט, כב) פרת כתיב כלומר אתה דומה לנהר פרת.

דף נז:

בְּמִקוֹמֵנוּ מַפְשִׁיטִין אֶת הַמֵּתָה וּמַלְבִּישִׁין אֶת הַחַי. נראה לי בס"ד רמז לפי דרכו שעל ידי מעשים טובים ותורה מפשיטין את המיתה זו הקליפה שהיא דרגא דמותא שלוקחים ממנה ניצוצי הקדושה ומלבישים את החי סטרא דקדושה.

הֵעִיד רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן סַתְרִיאֵל מֵעֶרֶקֶת לִבְנָה לִפְנֵי רַבִּי. נראה לי בס"ד הוצרך לזכור שם אביו שהיה שמו 'סַתְרִיאֵל' לרמוז דברים אלו שאומר אינם כפשוטן אלא הם מסתרי הא־ל יתברך 'מֵעֶרֶקֶת לִבְנָה' ידוע כי הלבונה הוא סוד אור מקיף כמו שאמר רבינו האר"י ז"ל בשער הכונות וידוע מה שאמרו בזוהר סבא קדישא דמשפטים בר יוחאי ידע לאסתמרא אורחוי ופירש רבינו האר"י ז"ל בשער מאמרי רשב"י וזה לשונו דע כי נשמות הצדיקים יש בהם שהם מבחינת אור מקיף ויש שהם מאור פנימי וכל אותם שהם מצד אור המקיף יש בהם כח לדבר בנסתרות ובסודות התורה דרך כיסוי והעלם גדול כדי שלא יובנו אלא למי שראוי להבינם, והנה רשב"י ע"ה היתה נשמתו מצד אור המקיף ולכן היה בה כח להלביש הדברים ולדרשן באופן שאף אם ידרשם לרבים לא יבינום אלא מי שראוי להבינם עד כאן לשונו. וכאן רמז תלמודא על רבי ישמעאל שאמר דברים אלו שהם מסתרי הא־ל הנה הוא 'מֵעֶרֶקֶת לִבְנָה' כלומר היתה נשמתו מאור מקיף שהוא בסוד הלבונה ולכן ידע להלביש הסוד בדברים אלו.

וברשות מלכא עילאה קדישא נפרש בעזה"י דברים אלו על פי מה שאמר בס"ד בסה"ק 'אַדֶּרֶת אֵלִיָּהוּ' בפרשת בלק הקדמה נפלאה מדברי רבינו האר"י ז"ל בענין נשמות ישראל בתחלה היו כולם כלולים בשלשה אבות ואחר כך נפרטו בשתים־עשרה שבטים ואחר כך בשבעים נפש עד שנחלקו לששים רבוא וכל מה שמתרבים החלקים והפרטים יותר יורדת מעלתם בזה, ושם מבואר שרבוי ההתחלקות בין רב למעט הוא כפי העונות

והפגמים, ואמנם על כל פנים אי אפשר שיתחלקו הניצוצות יותר משמים רבוא וידוע כאשר יתחלקו לששים רבוא ניצוצות קטנים מוכרח שגם הרע שהוא הקליפה הדבוקה בהם תתחלק בשני חלקים כי זה לעומת זה עשה האלהים.

גם ידוע מה שאמר רבינו האר"י ז"ל בשער הפסוקים בתהלים בפסוק בְּנֵי נֵכָר יִבֹּלּוּ (שמואל ב' כב, מו) כי הקליפות הם זכר ונקבה וכוחות רעות הנמשכות מצד הנקבה הם יורדות ומפתות את האדם לחטוא כי אין כח הפתוי נמצא אלא בנקבות שמצד לילית כמו שאמר הכתוב 'נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתֵי זָרָה' (משלי ה, ג) ואחר שנתפתה האדם אחריהם אז מתחברים כוחות הזכרים הנקראים מזיקין אשר בידם החרב להזיק וממיתין את האדם בר מינן, כי כן הוא טבע העולם שהזכרים עושים מלחמה ולא הנקבות ונמצא כי בבחינת הפתוי העיקר הם הנקבות וכן היה בעגלי ירבעם שהנקבה הניחה בדן וכל העם נטו אחריה יותר מעל הזכר שהיה בבית א־ל כנזכר בזוהר עיין שם.

ולפי מה שכתבתי לעיל דכפי התחלקות הנשמות כן יהיה בכוחות הרע של הקליפה ואין התחלקות יותר מששים רבוא לכן רבי ישמעאל הביט בשכלו הטהור וראה שכפי המעשים רעים של אותו הדור תתרבה התחלקות של הנשמות למדרגה היותר מרובה שהיא של ששים רבוא וממילא גם התחלקות הקליפה הן של הזכר הן של הנקבות גם כן תהיה לששים רבוא ולכן אמר 'חֲזִרִין שֶׁבְּמִקּוֹמֵנוּ יֵשׁ לָהֶם שִׁשִּׁים רִבּוֹא קִלְפִּין' נקיט זה כנגד קליפת הנקבה שממתקת לשונה בפתוי דכתיב 'נֹפֶת תִּטֹּפְנָה שִׂפְתֵי זָרָה' וכמו שאמר רבינו ז"ל וחזרת הוא חסא שהוא מתוק ואין מר שלו ניכר כל כך ונקיט עוד רמז שני ביתוש שיש לו ששים רבוא קליפין נקיט זה כנגד קליפות הזכר שהם מזיקין ועוקצין כיתוש.

ואמר 'בְּבֵית הֶמֶס שֻׁלּוֹ' כי הזכר הוא סמא־ל שיש בו 'מס' והוא סימן רע מלשון הִמֵּס יְמָס (שמואל ב' יז, י) וכן הוא אומר וּלְבַב מְצָרִים יִמַּס (ישעיה יט, א) לשון כדונג וכמו שכתבתי בסה"ק 'אַדֶּרֶת אֵלִיָּהוּ' בהפטרות בספר שמות.

פַּעַם אַחַת נָפַל אֶרֶז בְּמְקוֹמֵנוּ, וְעָבְרוּ שִׁשָּׁה־עָשָׂר קָרְנוֹת עַל חוּדוֹ. נראה לי בס"ד הצדיק נמשל ל'**אֶרֶז**' דכתיב 'כְּאֶרֶז בַּלְּבָנוֹן יִשְׂגֶּה' (תהלים צב, יג) ו'**נָפַל**' רצונו לומר שכן ונתארח כמו עַל פְּנֵי כָל אֶחָיו נָפָל (בראשית כה, יח) '**וְעָבְרוּ שִׁשָּׁה־עָשָׂר קְרָנוֹת**' רמז להארת שם חב־ו [16] שמספרו י"ו וקרנות רצונו לומר אורות מלשון קַרְנַיִם מִיָּדוֹ לוֹ (חבקוק ג, ד) שעברו וזרחו י"ו אורות השם הנזכר **עַל חוּדוֹ** רצונו לומר בעבור חידוד גופו בסיגופים ותעניות שעשה. או י"ו רמז לשם אבג־י דאנא בכח [אָנָּא, בְּכֹחַ גְּדֻלַּת יְמִינְךָ] והכל אחד.

אי נמי 'אֶרֶז' תלמיד חכם אחד מחודד ומפולפל שדרש בתורה שבעל פה והכניס בדרשתו

כל שמונה דרגין של תורה שבעל פה שהם הלכות של אסור ומותר וטמא וטהור וכשר ופסול וחייב וזכאי, דאלו ח' דרגין הם כפולים שהם ח' בחלק הנגלה וח' בחלק הנסתר והוא העביר כל זה בדרשה שלו.

אי נמי 'אֶרֶז' רמז לשבעה מלכים שהם ז' פעמים בן [52×7=364] וס"ג אותיותיו ואחוריים דאב ואם [44] שהם פק"ד קדמ"ת [728] שעולים סך אלף ר"ז [728+44+63+364=1199] ורמוזים בארז שהוא 'אלף ר"ז' נפל בסוד השבירה ועברו י"ו קרנות על חודו רמז לי"ו אורות של חב"ו לתיקון הנזכר.

פַּעַם אַחַת נָפְלָה בְּיִצַּת בַּר־יוֹכְנִי, וְטִבְּעָה שִׁשִּׁים כְּרַכִּים. הנה בזוהר (פרשת פנחס ברעיא מהימנא דף רטז.) איתא וזה לשונו ובגין דא אוקמוה רבנן אשה אחת ילדה במצרים ששים רבוא בכרס אחד ואף על גב דאוקמוה רבנן במילין אחרנין שבעים פנים לתורה דהכי אורח דמארי דאורייתא אמרין מרגלית לתלמידהון והנך דלא אישתמודעון ביה ברמיזא אהדר לון ההוא מלה במילי שחוק כגוונא דההוא דאמר דביצה אחת אפילת שתין כרכין ואתא ונפלת מן עופא דהוה פרח באוירא ומחת אלין שתין כרכין ומארי דליצנותא אמרו דלא אמר הוא אלא דבר נש כתב שתין כרכין ואתא ביצה דנפלת מן עופא ומחיק שתין כרכין דכתיבה, וחס ושלום דמארי דאורייתא אמרין מילין דשחוק ודברים בטלים באורייתא אלא הא אוקמוהו אפרוחים אלין מארי משנה או ביצים אלין מארי מקרא, וכגוונא דנפל ההוא ניפול דאיהו בר נפלי נפילת ביצה דאיהו אתרוג שיעורא בכביצה ובגינה אתמר ביום ההוא אקים את סוכת דוד הנופלת ונפלה עמה ששים המה מלכות דאינון כריכן כגון כיצד כורכין את שמע ואינון לקבל שתין מסכתות ועלמות אין מספר וכו' עד כאן לשונו עיין שם.

ואפשר לרמוז בס"ד **בְּיִצַּת בַּר־יוֹכְנִי** רמז לשם ב"ן שבו היה סוד השבירה כידוע והוא סוד העשיה שמאיר בה שם א־ל אדנ־י [96] שעולה מספרו יוֹכְנִי [96] **וְטִבְּעָה שִׁשִּׁים כְּרַכִּים** רמז לשש קצוות חג"ת נה"י [חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד] שכל אחת כלולה מעשר הרי ששים **וְשִׁבְּרָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֲרָזִים** רמז לסוד מספר שם אלהי־ם דיודי"ן שעולה מספר ש' [אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם = 300] והוא סוד ש' **ש**ופר כידוע.

והא דשאל תלמודא '**וּמִי שַׁדְיָא לֵיהּ**?' אף על גב דהשואל יודע שאין הדברים כפשוטן אלא הם דרך משל על סוד עמוק עם כל זה אמר כיון דעשה המשל הזה בביצת יוכני משמע שיש מציאות כזה בעולם שהעוף הזה ישליך ביצתו ולכך מקשי וכי היש מציאות כזה בעוף זה? ולמה עשה המשל בעוף שאין דרכו להשליך ביצתו, היה לו לעשות המשל בסתם עוף שדרכו להשליך? ומשני רב אשי גם עוף זה אם יש לו ביצה מוזרת משליך.

וגם בתירוץ זה של רב אשי שתירץ '**מוּזָרְתָּא הֲוָאי**' יש כונה עמוקה השייכה לנמשל כלומר תפס המשל במין עוף זה שאינו משליך ביצתו שלא מדעת אלא משליכה בדעת ובכונה משום דהיא מזורתא ללמד דכן הוא הענין בנמשל המדבר על השבירה שהיה בכלים דב"ן שלא היה במקרה חלילה כי אם בכונה ובהשגחה וכמו שאמר רבינו זלה"ה (בעץ חיים שער הכללים פרק ב') דיש בזה חקירה גדולה על מה עשה ה' ככה מאחר דהכל גלוי וידוע לפניו יתברך ואמר שם שתי תשובות בדבר עיין שם. נמצא הכל בכונה נעשה ולתת שכר טוב לצדיקים והשם יתברך ברחמיו יעזרינו על דבר כבוד שמו אמן כן יהי רצון.

דף נח.

בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל דּוֹמִים עָלַי כְּקִלְפַּת הַשּׁוּם, חוּץ מִן הַקֵּרֵחַ הַזֶּה. נראה לי בס"ד דידוע דחכמי ישראל היו מתרעמים על בן עזאי שלא נשא אשה להרבות זרע בישראל כמו שאמרו בגמרא דאמרו על זה אתה נאה דורש ואין נאה מקיים (יבמות סג:) וידוע דהשום מרבה הזרע אבל לא קליפתו ולזה אמר '**כָּל חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל דּוֹמִים עָלַי**' לא אמר דומים בעיני אלא אמר דומין עלי, כלומר דומין בדעתם לומר עלי שאני דומה '**לְקִלְפַּת הַשּׁוּם**' כמו דקליפת השום אינו מרבה הזרע כי אם רק השום מרבה הזרע כן אני דומה לקליפתו שאין אני מרבה זרע בישראל שלא נשאתי אשה כדי שאביא בנים וירבה זרע ישראל, והם טועין בדבר זה שבאמת אני מרבה זרע בישראל שאני מוליד נשמות על ידי לימוד שלי שהם אין יכולים לעשות כמותי בדבר זה '**חוּץ מִן הַקֵּרֵחַ הַזֶּה**' הוא רבי עקיבא שהוא יודע ומבין בדבר זה שגם הוא עוסק כמוני ומוליד כמוני יודע הוא שאין אני כקליפת השום אלא כמו השום שמרבה הזרע כן אני מוליד נשמות הרבה ומרבה זרע ישראל. והא דקראו 'קֵרֵחַ' שזכה להשיג כל תורה שבעל פה שהיא ח' דרגין ולעשות לה קירוי וזהו קרח - קר ח' היא תורה שבעל אשר פה מוצאה מצא **חיים**.